GH. GIHIBĂNESCU

O PAGINĂ NESCRISĂ DIN ISTORIA METODICEI ABECEDARULUI VECHIU

Extras din revista „Vremea Şcolii"
Anul VII, No. 11

IAŞI
Tipografia „Presa Bună" — C-da 225
1934

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Revista Istorică „Theodor Codrescu"

ABONAMENTUL

Pe an . . . . . 120 lei
Un număr . . . . . 10 „

Pentru tot ce privește administrația revistei să se adreseze la d. **Gh. Ghibănescu,** strada Rafail No. 1, Iași.

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

GH. GIHIBĂNESCU

O PAGINĂ NESCRISĂ DIN ISTORIA METODICEI ABECEDARULUI VECHIU

Extras din revista „Vremea Şcolii"
Anul VII, No. 11

19 JAN. 1935
Biblioteca Universităţii Iaşi
ale 5430

IAŞI
Tipografia „Presa Bună" — C-da 225
1934

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

O pagină nescrisă din istoria metodicei primare la Români [1])

Iubiţii mei,

Când mă uit la obştia dăscălească, care împle această sală, toţi învăţători încercaţi şi ciuruiţi prin examenele de *definitivat* şi de *înaintare*, mă întreb ce ar fi mai folositor pentru voi: să vă bat capul cu un anumit *autor de pedagogie*, să-i vedem sistemul ce-l adoptă, întru cât la examenele ce le-aţi trecut v'a împuiat capul cu atâţia pedagogi *români* şi mai *ales străini*, că aşi face operă plicticoasă, de şi aş fi poate în materie.

Să-mi daţi voe dar, ca abia căzut de la drum să vă dezvolt *o pagină nescrisă* de felul vechiu, cum se învăţa în vechile şcoli din tinda sau chilia mănăstirei, şi apoi a bisericilor de mir, şi despre care nu ni s'au păstrat urme scrise, ci ne stă ca dovadă *limba* românească, cu un lexic special ce priveşte metodica vechilor şcoale *parohiale*.

Limba ni e păstrătorul sigur şi veridic al vechilor stări de lucruri, cari, chiar după ce au trecut şi s'au schimbat, totuşi limba păstrează înţălesul acelor stări vechi de lucruri.

Cuvintele în graiu n'au numai un traiu material — *grupa sunetelor ce le compun*, şi care evoluează după anumite legi fonetice, cari îşi au leagănul lor in articulaţiunea din gură şi gâtlej; cuvintele mai au şi un *traiu sufletesc*, ce priveşte înţelesul legat de cuvânt. Cu acest al doile traiu al cuvintelor se ocupă *Semantica*.

O lămurire e necesară să vă dau cum evoluează acest înţeles al cuvintelor. In lumea veche romană, militarii eşiţi la pensie

---

[1]) Lecţie ţinută în ziua de 13 August 1934 la cursurile de vară din Bălţi, ale învăţătorilor din judeţele Hotin, Soroca şi Bălţi.

din *castre*, erau numiți *veterani* de la *vetus*, vechiu. Acești *veterani* fiind oameni în vrâstă, de la 60 ani în sus, au început a se numi cu numele lor — specific ostășesc — toți oamenii bătrâni, fie în măsura în care veteranus = betranos, a devenit *bătrân*, ca formă fonetică și înțelesul s'a extins la a numi vrâsta la om, bătând și înlocuind în întrebuințare pe *senex*, termenul clasic al *bătrâneței* = *senectu*.

Dar veteranul devenind *bătrân* de vrâstă, a primit cu vremea un al treilea înțeles, acel al *unei părți din pământ*, din ocina veteranului împroprietărit, întru cât bătrânul, primul proprietar, lăsându-și *ocina* lui la copii săi, nepoții au numit fășiile de moșie, cuvenite fiilor primului stăpân, *veteran*, cu numele de *bătrân*, sau în Muntenia *moș* (mare și mic), așa că o moșie se împărția pe *bătrâni* și nepoții aveau părți, de ocină în anumit *bătrân*.

Deci istoria pământului nostru în felul de moștenire a dezvoltat la cuvântul *bătrân*, nu înțeles nou, care umple toată istoria noastră socială, a desvoltării proprietății la noi, *răzeși ori moșteni*.

Un alt exemplu mai nou și mai lămurit pentru D-v.

Ion Golăe logofătul a zidit în 1574 în marginea veche a Iașilor, biserica sa, care-i poartă numele *Golia*. După 80 de ani Vasile Lupu vine și o zidește în piatră, așa cum e astăzi. Fiul său Ștefăniță Vodă în 1560 isprăvește biserica și-o împrejmuește cu ziduri înalte, cari sunt și astăzi în ființă. Gh. Duca Vodă în 1668 face turnurile la cele 4 colțuri ale zidurilor. Ei bine! de la 1668 Ieșenii, în trecere pe lângă zidurile Goliei, care stăteau strajă veșnică, au scornit vorba, că doar ori care ar fi vrâsta omului, nimănuia nu e dat să trăiască *cât zidul Goliei*. Deci o simplă comparație.

Vine vremea că după 130 de ani și ceva, călugării de la Golia să primească în cuprinsul mănăstirei, în casele vechi Egumenești, nebunii de la Neamț și din toată Moldova. De la 1803 încoace, fiind la Golia ospiciul de nebuni, s'a născut vorba în popor, că pe unul năbădăios din fire îl trimite *la Golia*. Deci *la Golia* vine sinonim cu la *nebuni!* ca și la *Mărcuța!* Se fac pavilioanele ospiciului de nebuni la Socola după 1886, și în ograda Goliei să rădică localul externatului de fete; schimbându-se destinația locului, înțelesul vechiu *la Golia* s'a mutat *la Socola*, și de unde înainte vreme — de la 1803 încoace,— la Socola, era

şcoală de popi, căci din acel an Veniamin Costachi a deschis seminaria din Socola, după 80 de ani şi ceva înţelesul *la Socola* = la popie, s'a schimbat în *la Socola* = *la nebuni!* In acelaşi timp fetele, care urmau externatul *la Golia*, n'au putut modifica înţelesul, căci un foc năprasnic a ars clădirea şi au scăpat bietele fete din Iaşi să mai înveţe carte *la Golia*.

Vedem din aceste 2 exemple, unul de la naşterea neamului nostru: veteran-bătrân — (vrăstă) — bătrân (moşie); altul de la 1668 — zidul Goliei; iar de la 1803 — *la nebuni*, etc.

Ca să revenim la oile noastre vom aplica şi în domeniul cărţii, ceia ce ni-a păstrat graiul, în adânca lui înţălepciune, ca unul ce este oglinda vie a stărilor vechi, prin care au trecut cuvintele cu înţeles metodic, de învăţătură. Şcoala veche era legată de mănăstiri întru început şi apoi de bisericile *de mir*, adică pentru *lume*, pentru poporăni. Cărţi de cetire nu erau de cât cărţile de biserică; aşa nu ne miră dacă pe *Evanghelie*, pe *Apostol*, sau pe *Ceasloave*, găsim la urmă de tot dat *alfabetul* cu însemnarea: „*iar a tărtajilor rândulală taste aceasta*," şi se înşiră alfabetul chirilic cu literele slovelor lor în ordinea îndatinată a Slavilor, punând întâi literele greceşti, 24 la număr de la *alfa* la *omega* (α, β, γ, δ, ε, ζ, η, ϑ, ι, ϰ, λ, μ, ν, ξ, ο, ϱ, σ, τ, ϑ, χ, ου, ψ, ω, şi apoi veniau *runile slave* şi *lusurile* adică vocalele şi diftongii luaţi la un loc drept litere din alfabet (ш, щ, ц, ѵ; — ѣ, ѡ, ѯ, ѕ, ѫ, ѥ, ѣ, ѧ, ѭ, ѩ).

Cărţile acestea erau mari şi grele, şi scumpe chiar; nu se puteau pune de o dată în mâna *ucenicilor* începători, căci s'ar fi stricat şi apoi prea des ar fi lovit dascalii pe elevii leneşi şi nătângi în cap cu *Evanghelia* sau cu *Apostolul*, sau chiar cu *Ceasoslovul*. Cum cele 2 cărţi dintâi erau ireductibile cu textul lor, fiind cărţi sfinte; ceasoslovul putea să fie *bogat*, adică cu toate rânduelile ceasurilor, cu sinaxarul zilelor de peste an, cu ceva *acaftiste* şi molitfe, şi chiar cu o pascalie mare pe 512 ani, crugul complect al Pascaliei; dar mai putea fi şi *sarac* adică numai cu slujba ceasurilor, iar restul redus, la cât mai puţine rugăciuni.

In acest ceasoslov=*ceaslov* sarac=şi-au găsit locul să fie pus la începutul lui *alfabetul*, care ocupă o filă sau două din tot ceaslovul; dându-i-se nu numai şirul slovelor — ca în cărţile mari (Evanghelia, Apostol), ci şi primele lecţii de *slovenire* a literilor, adică rudimentele unui *abecedar*.

Şi cum noi din primele 4 litere *a b c d* am făcut substan-

tivul *abecedar*, iar alţii au zis şi zic *abeceu*, format numai din 3 litere *abc;* asemenea şi cei vechi au format un substantiv tehnic din primele *2 slove* ale alfabetului chirilic *az buche* şi au zis *azbucoavnă;* iar alţii, mai simpliştі, luând pe *az* nu ca slovă, ci ca un cuvânt românesc, l'a lasat pe *az* de o parte şi numai din slova *b* (buche) au format substantivul *bucoavnă*, sau *bucvar* şi aşa ne-amt rezit după 1700 cu *bucoavnele* noastre, slujind de primele cărţi de cetire, ca abecedar; şi despre care a scris aşa de complect de *Onisifor Ghibu* în memoriile sale de la Academie.

Blajul ne-a dat cea dintâi *bucoavnă*, desprinsă din *Ceaslov;* şi pentru uşurinţa elevilor, aceste prime file din Ceaslov, adică *bucoavnă*, se legau cu scoarţe de lemn învelit cu piele, şi au luat numele de *tartaji.*

In prima pagină erau slovele toate: 43 la număr, reduse la 33, şi apoi la 27; toţi elevii le învăţau pe de rost în ordinea lor, iar spre înlesnirea dascalilor se scriau pe pereţi sus, toate slovele şi elevii le ziceau după dânsul pe rând în glas tare — şi care se încurca era atins cu *jerdia* să nu mai greşască.

Această învăţătură a slovelor ţinea o lună—două, aşa că ucenicii cu chiu cu vai se deprindeau a le zice *pe derost* şi a se mulţămi că le cunosc şi şirul lor, dacă nu şi întrebuinţarea lor.

Aici venim la partea a *doua a metodicii:* **slovenirea.**

Pe faţa a 2-a erau date în serie grupele de slove, pe rând cu toate vocalele lor; şi erau în vechiul alfabet 2 *i* (ꙇ ije, і i); erau 2 *o* (ѻ on, ѽ ot); erau 3 *u* ѹ ucu, ѹ u, şi ѵ *v* (ѵ); erau 3 *i* (ѫ ius) (ѩ în), şi (ѣ eri); erau 3 *ea* (ѣ eti, ѧ iaco şi ѥ ia) etc.; aşa că slovenirea lui *b* (ъ, buchi) nu era numai un şir de *b* cu 7 vocale (a ѧ, e ѥ, i і, o ѻ, u (ѹ, ă ꙗ, î ѩ; ci erau un lanţ de ъ cu toate vocalele şi înşirate în număr de peste 15 la rând; ъа, ъе, ъи, ъі, ъо, ъѽ, ъѹ, ъѣ, ъѧ, ъѥ, ъѣ, ъꙗ, ъѫ.

Iar *slovenirea* sta în pronunţarea slovei cu valoarea sa din alfabet, nu din cuvânt.

Şi de aici izvora toată greutatea învăţăturei.

Cetirea slovei a = az (eu), era mai uşoară, fiind că atât dascalul cât şi ucenicul credeau că *az* e *astăzi*, şi deci uşor scotea din *az* cunoaşterea literii *a*, mai ales că nu mai avea după dânsa, exerciţii de slovenire; şi apoi se începe cu *cruce ajută.*

Când venia însă slovenirea rândurilor cu *b* (buchi), cu cele

15 vocale, iusuri şi diftongi, fiecare cu numele său din alfabet ucenicii se încurcau mai toţi, căci ca să slavonească silaba *ba*; nu ziceau b — a = ba, ci rostiau *buche — az* = ba, fără să i se lămurească cum din 6 litere (bukeaz) ies 2 (ba); pentru slovenirea silabei *be*, nu ziceau b — e = be; ci citeam *buche — tastu = be*; şi cu mai mare greutate, cum din 9 sunete (bukeiastu) trebuia să scoată bine numai 2 be; fără să ştie cum se reduc sunetele:

Şi aşa mai departe, cu cele 15 exerciţii de slovenire a lui *buche* (b) cu toate vocalele şi *iusurile*.

Asemenea sloveniri ţineau cu săptămânile; şi ucenicii nu puteau urni cu învăţătura cărţii. Dascalul se necăjia, mai lovea pe unii cu *jărdia*, cu care le arătase slovele pe părete; dar mai adesa venia la banca unde sta elevul, şi de ciudă şi de necaz îl apuca cu mânule furios de umăr, îl rădica cu tărie în sus şi îl izbia aşa de două trei ori în loc, că i se clătinau măruntaele într'însul şi-l durea şezutul. La această metodă de a îndruma pe ucenici la învăţătură i s'a zis *buchisală, a buchisà;* primul întâles derivat şi format pe terenul scoalei vechi primare româneşti de la *buche; buche — a buchisa!*

Acum se putea întâmpla deseori cazul: cum copii veniau la şcoală murdari, şi plini poate de păduchi, când dascalul îi buchisa pe loc în bancă, să le sară şi câte un păduche din cap, de unde vorba: *az buche şi-un păduche.*

Cu mari greutăţi şi cu buchisală multă copiii izbuteau să spună pe de rost toate exerciţiile legate de slovenirea literei *b* (buchi), cum şi azi se observă la elevii începători, că ştiu lecţioara pe de rost, dar când anumite grupe de silabe se citesc pe sărite să încurcă, şi atunci învăţătorul e silit a-i pune să citească *pe sărite* silabele din exerciţiu. Această fază în cetire, când elevul memoriza pe din afară slovenirea *slogurilor*, s'a numit de dascalii vechi *buchereală*, cuvânt cari şi azi se păstrează, căci sunt mulţi copii cari astăzi *bucherese* lecţiile; sânt *bucheri*, adică învaţă *buchea*, pentru că, pentru că... vorba veche, când dascalul după serii de exerciţii asupra lui *buche*, şi totuşi elevii nu cunoşteau slova, i-a poreclit pe elevi cu numele slovei *buche*, că-i *buche*, adică că-i prost, cum cetim în amintirile lui I. Creangă, de prin 1846 şi ceva, căci *buchereala. buchisala*, şi taci, că-i *buche* (prost) încă erau în floare în şcoala lui bădiţa Vasile de la Humuleşti, şi începută această metodă de slovenire de prin secl. al XIV, a stăpânit metodica *azbuchilor* cinci sute de ani, până după 1840, când a

început alfabetul *grajdanin* (orăşenesc = civil), în care rostirea a început a fi *fonetizantă*, deci mai uşoară.

Iată dar cum prin practica şcolară de peste 500 de ani, s'au născut în jurul slovei *buche* (b) o serie de înţelesuri pe terenul şcoalei *parochiale* româneşti, înţelesuri care nu le are lumea slavă, de la care am împrumutat noi *scrierea* şi *alfabetul*.

15 exerciţii de slovenire cu slova *buche*, ţinea săptămâni şi luni chiar, aşa că bieţii ucenici, exasperaţi de greutatea lecţiilor, ca şi de stângăcia metodicei şi a dascalilor, mulţi împungeau fuga şi părăsiau şcoala. Şi cum tartagii cu azbucoane, legate în lemn şi piele, erau legate cu sfoară ca să-i poată purta ucenicul la şcoală şi să nu-i piarză, bietul copil, dus de dorul libertăţii eşia din chilia bisericii, şi ca să nu fie văzut de cei din sat cu tartagii în gât la vreme de şcoală, îi lega de gardul şcoalei, sau al bisericii, şi nu era lucru rar a vedea în parii de la gardul şcoalei legaţi tartajii a unuia şi a altuia din elevi, de unde a eşit vorba că a *legat cartea de gard*, că în adevăr se lega cartea (tartagii) de gardul şcoalei.

Iar dacă copilul silit să fie adus a doua oară la şcoală, mai ales când dascalul călugăr era mai autoritar, bietul copil nătâng şi *bucher* în ale cărţei era poreclit de dascalul slovenizant cu porecla de *prost* pe slavoneşte, *Duraleu*, şi nu mi-a fost mică mirarea, când am văzut că între răzeşii de la Dealul Mare, Văcoteşti şi alte sate de pe la Voineşti, sânt şi unii numiţi *Duraleu*; sigur că bunicul lor bătrân, care a dat numele de *Duraleu* la un bătrân din satul Văcoteşti (Iaşi), o fi învăţat carte la călugării de la Dealul Mare din codrii Iaşilor, ctitoria lui Iane *Hadâmul* postelnicul de sub Vasile Vodă Lupul, despre care Miron Costin scrie aşa de plastic în letopiseţul său, când fu vorba de a-şi da fata de a doua, pe domniţa Ruxanda, după *Timuş* fiul hatmanului căzăcesc *Hmelinschi*.

Iar acum iubiţii mei, voi învăţători titraţi şi clasificaţi de gradul II şi I, rurali şi urbani, stăpâni pe metoadele uşurătoare de azi, care după vorba lui Creangă numai proştii nu le pot prinde şi învăţa; voi cu examen de defnitivat şi de înaintare, prin perfecţiunea metoadelor nouă, nu mai puteţi creia în jurul muncii voastre înţelesuri semantice nouă, de şi avem şi astăzi mulţi *Duralei*, adică proşti, soldaţi şi căprari în ale culturii, cari deprinşi a fonetiza literile cu *â*, deci *bâ*, *câ*, *dâ*, când e să scrie — el caprar de la regiment, — o cartă postală la cei ai lui de

acasă, se iscălesc după metoadele nouă sau fonetice *Vasâălâe Alecâsănădresâcu* căci ori care or fi metodele nouă, tot se vor găsi intre elevi *duralei*, tari de cap și pentru cari cartea este o veșnică *belea* legală și *obligatorie*, ceia ce este o pacoste mare pentru o țară agricolă.

Și iată-mă acum ajuns la sfârșitul traistei mele cu vorbe, din domeniul metodicei vechi primare; și dacă ar fi unii dintre voi, care n'ați prins înțelesul educativ al acestor vorbe, nu e vina mea căci am incălecat pe o șea și v'am spus povestea paginei nescrise din istoria metodelor vechi... așa.

Să trăiți.

Bălți 13 Aug. 1934.

BIBLIOTECA
UNIVERSITĂȚII
- I A Ș I -

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Din publicaţiile d-lui Gh. Ghibănescu

a) ISTORICE

1) Originile Huşilor, (extras din *Bârladul*) Bârlad 1888.
2) Epilogul Izvodului lui Clănău, (extras din Uricar XVIII) Iaşi 1893.
3) Uricar vol. XVIII, XXIII, XXIV (colecţia T. Codrescu) doc. slavo-române, Iaşi 1892—1894.
4) Documentul studiu istoric şi arheologic, (prefaţă la vol. XXIII din Uricar) Iaşi 1894.
5) Originele Iaşilor, studiu istoric (extras din (*Arhiva*) Iaşi 1904.
6) Ştefan cel Mare, studiu şi doc. slavo române (extras din *Arhiva*) Iaşi 1904.
7) Personalitatea religioasă a lui Ştefan cel Mare (extras din *Viitorul*) Iaşi 1904.
8) Centenarul Socolei (extras din *Evenimentul*) Iaşi 1904.
9) Schiţă despre ţigani după M. Kogălniceanu (extras din *Viitorul*), Iaşi 1900.
10) Opt urice slavone dela Ştefan cel Mare, Iaşi 1904.
11) Din trecutul bisericei române (Bisericile din Iaşi), Iaşi 1904.
12) Istoria unei moşii (Plotuneşti) în *Arhiva* I, 385.
13) Vlad Ţepeş, studiu de critică istorică, în *Arhiva* VIII, 373.
14) O sută palme domneşti, în *Arhiva* XIII, 154.
15) Târgul Ocna, studiu istoric, în *Arhiva* II, 593.
16) Vlad Vodă Călugărul în *Arhiva* VII 121.
17) Surete şi izvoade vol. I (1440—1572 Iaşi 1906.—Vol. II (1433—1634) Iaşi 1907 — Vol. III (1634 | 1653) Iaşi 1907.—Vol. II (1488—1672) Iaşi 1907.— Vol. V (1423—1691) Iaşi 1908 — Vol. VI (1472—1715 documente Munteneşti) Iaşi 1909; Vol. VII (Cuzeştii) Iaşi 1912 — Vol) VIII (Racoviţeştii) Iaşi 1914. — Vol. IX (Doc. Basarabene-Catargieşti. Iaşi (1915.— Vol. X (Râşcăneşti) Iaşi 1915. Vol. XI (doc. basarabene) Iaşi 1922.—Vol. XII (Dorohoiul) Iaşi 1923, Vol. XIII (doc. Româneştilor) Huşi 1923.— Vol. XIV (documentele Şendricenilor, Dorohoi) Huşi 1925.— Vol. XV Documentele Vasluiului, Iaşi 1926.— Vol. XVI Documentele Fereştilor (Vaslui) Iaşi 1926.— Vol XVII Documentele Drăcenilor Huşi Vol. XVIII (1400—1566) Iaşi 1927. Vol. XIX (1546—1587). Iaşi 1927.— Vol. XX (1587—1618). Iaşi 1928—Vol. XXI (6937—1720) Iaşi 1928.— — Vol. XXII (1920—7230) Iaşi. 1929 — Vol. XXIII (Başoteştii şi Pomârla), Iaşi 1929.— Vol. XXIV (6934—7153) Iaşi 1930.— Vol. XXV (7037—1878) (doc. Kogălniceneşti) Iasi 1932.
18) Ispisoace şi Zapise, vol. I p. I,—1400—1600, Iaşi 1906—vol. I p. II) 1600—1631, Iaşi 1907,—vol. II p. I 1631—1641, Iaşi 1908,— vol. II p. III) 1641—1651, Iaşi 1909—III p. I 1651—1663, Iaşi 1910,—vol. III p. II, 1663—1675, Iaşi 1914.— vol. IV, p. I (1675 — 1692) Iaşi 1915.—vol. IV p. II 1692—1694, Iaşi 1915 — vol. V p. I 1694-seq., 92.—vol. V p. II 1696-seq. Iaşi 1922.— Huşi 1924,—vol. VI p. I, (1695—seq.) Iaşi 1931 — vol. VI, p. II, Iaşi 1933.
19) Ponturile vămilor Munteniei 1827, (extras din Surete VI) Iaşi 1909.
20) Ideia Unirei, conferinţă (extras din *Opinia*) Iaşi 1909.
21) Breasla Armenilor din Roman (extras din *Arhiva*) Iaşi 1910.
22) Istoria unui sat din Basarabia-Cobâlele pe Nistru (prefaţă la vol. IX din Surete şi Izvoade) Iaşi 1914.
23) Istoria Docolinei, (extras din vol. V p. I al Ispisoacelor).
24) Ponturile religioase ale lui C. Vodă Mavrocordat (extras din anuar. Sc. Normale). Iaşi 1931.
25) Slobozia Bălţilor (extras din Ispisoace şi Zapise VI p. II) Iaşi 1932.
26) Amintiri (extras din anuarul Seminarului Veniamin) Iaşi 1932.

27) Permanența limbii slavone în țările române ca rațiune juridică de stat (extras din Anuarul Șc. Normale).
28) Centenarul Presei Române (extras din Anuarul „Șc. Normale" 1931.
29) Th. Codrescu revistă istorică anul I Octombrie 1915—1916; No. 1 și 2 an. II; seria II Iași 1933.
30) Roșieștii și apa Idriciului, studiu istoric (prefațăla vol. V p. II Ispisoace) Huși 1924.
31) Banu Toma Cozma (extras din Rev. ist. arh.) Chișinău 1930.
32) Uricile satelor Bereasa, Grumezoaia, Grajduri, Drânceni și pomelnicul Cantemireștilor (în foi volante).
33) Surete și izvoade, colecție manuscriptă de documente slavo-române în 72 vol. mari, cuprinde peste 150 000 documente.

b) LITERARE, DIDACTICE, PEDAGOGICE

1) Școala privită prin prizma socială (extras din Gh. Lazăr) Bârlad 1887.
2) Învățământul primar în Bulgaria (extras din *Evenimentul*) Iași 1904.
3) Tradiția literară la Români, conferință Buc. 1890.
4) Gh. Lazăr, revistă de pedagogie și literatură (în colaborare) Bârlad 1887, 1888, 1889.
5) Gramatica l. române pentru cursul primar urban și rural, 3 ediții Iași Tip. Dacia 1894—1904 cu conducătorul ei.
6) Gramatica l. române pentru clasa III și IV urbană, pentru divizia III rurală, București, Editura Șteinberg, 1914 cu conducătorul ei.
7) Gramatica l. române p. cursul secundar, Morfologia și Sintaxa, 2 vol Iași 1894.
8) Studiu critic anteproectului legei instrucțiunei, prezentat de Spiru Haret Iași 1898.
9) Ținerea clasului, după A. Vessiot, Piatra-Neamț, 1899.
10) Baba Vodoaia și Dascălul Dumitrachi, nuvele, Iași 1892.
11) Școli primare din inițiativă particulară, Iași 1906.
12) Bârladul, ziar politic-literar, Bârlad 1888.
13) Gramatica limbii slavone, traducere din rusește după Colosoff, Iași Tipogrfia Dacia 1900.
14) Glosarul psaltirei Scheiane, (extras din *Viitorul*) Iași 1901.
15) Glosar Slavo-Român, (extras din Ispisoace și Zapise vol. III p. 2), Iași 1914.
16) Din traista cu vorbe, Iași 1906. Ediția II în 2 volume, Iași 1924, 1925
17) Grafica Chirilică la Români, Bârlad 888.
18) Leastvița de Varlam Mitropolitul (extras din Arhiva), Iași 1914.
19) Articole politice și studii literare-istorice în următoarele ziare: „Vocea Tutovei", Bârlad, „Bârladul" Bârlad, „Românul" București, „Lupta" Iași-București, „Evenimentul" Iași, „Sara" Iași, „Opinia" Iași, „Patria" București, „Ordinea" București, „Presa" București, „Gloria" Iași, „Ziua de mâine" Iași, „Jurnalul" Iași, „Epoca" București, „Poporul" Huși, „Arma" Iași și reviste: „Gheorghe Lazăr" Bârlad, „Arhiva" Iași, Arhiva Genealogică" Iași, „Indrumarea" Iași, „Analele Literare" București „Viitorul" și „Țara Nouă" București, „Școala Nouă" București, „Școala Normală" Iași, „Ion Neculce" Iași, „Viața Creștină" Iași, „Revista Arhivelor" București „Conștiința Națională" București, „Convorbiri literare" București, „Zorile" Iași, „Solia Moldovei" Iași, „Buletinul Eparhiei Hușilor" Huși, Anuarul Școalei Normale „Vasile Lupu" Iași,— „Vremea Școalei" Iași.—„Revista istorică-arheologică" Chișinău.—„Mitropolia Moldovei" Iași.—„Calea Vieții" Iași.—„Anuarul Seminarului. Veniamin" Iași. „Calendarul învățătorilor" Iași.

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU MSU CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY